

Asia: VN/27647/2020

Työryhmän mietintö eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän täydentämisestä kolmansien maiden kansalaisten osalta (ECRIS-TCN)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmän mietinnöstä eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän täydentämisestä kolmansien maiden kansalaisten osalta (ECRIS-TCN) ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Oikeusrekisterikeskuksen tiedonsaantioikeus Maahanmuuttovirastolta

Mietinnössä esitetään rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin (EU-rikosrekisterilaki) uutta 3 a lukua. Luvun 13 i §:n 2 momentilla annettaisiin Oikeusrekisterikeskukselle tiedonsaantioikeus saada Maahanmuuttovirastolta salassapitosäännösten estämättä tieto kolmannen maan kansalaisen kansainvälisen suojelun tarpeesta, jos se on välttämätöntä Eurojustille annettavasta suostumuksesta päättämiseksi sen osalta, suostuuko jäsenvaltio osumatilanteessa siihen, että Eurojust ilmoittaa kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle, mistä jäsenvaltiosta on kyse.

Maahanmuuttovirasto kannattaa yleisesti ottaen Oikeusrekisterikeskukselle säädettävää tiedonsaantioikeutta, jonka ansiosta se saisi riittävät tiedot mainitun suostumuksen antamisesta päättämiseksi.

Maahanmuuttovirasto kuitenkin huomauttaa, että ”kansainvälisen suojelun tarve” on hieman tulkinnanvarainen termi sen osalta, tarkoitetaanko sillä esimerkiksi vain kyllä/ei -tasoista tietoa kansainvälisen suojelun tarpeesta, henkilön turvapaikkapäätöstä vai laajempiakin tietoja henkilön taustoista ja tilanteesta, jotka ovat kansainvälisen suojelutarpeen perusteina. Tästä voi seurata hankalia laintulkintatilanteita. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 24 kohdan mukainen muotoilu koskee ”kansainvälisen suojelun tarvetta tai sen perustetta” ja nyt Oikeusrekisterikeskukselle esitettävä tiedonsaantioikeus koskisi ainoastaan ”kansainvälisen suojelun tarvetta”. Lienee siis

perusteltua tulkita niin, että tiedonsaantioikeus koskee ainoastaan sitä, onko henkilö saanut kansainvälistä suojelua vai ei.

Oikeusrekisterikeskuksen ehdotettuun tiedonsaantioikeuteen sisältyvien tietojen alaa voisikin Maahanmuuttoviraston näkemyksen mukaan pyrkiä vielä täsmentämään tulkintaristiriitojen välttämiseksi ja sen varmistamiseksi, että Oikeusrekisterikeskus saisi riittävät tiedot mainitun suostumuksen antamisesta päättämiseksi.

Maahanmuuttoviraston tiedontarpeet ECRIS-TCN -tietojen osalta

Useissa Maahanmuuttoviraston prosesseissa arvioidaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tai valtion turvallisuuden vaarantumista. Lisäksi esimerkiksi kansalaisuusasioissa arvioidaan henkilön nuhteettomuutta ja turvapaikka-asioissa niin sanottuja poissulkemislausekkeita. Myös henkilöllisyyden selvittäminen on kiinteä osa Maahanmuuttovirastossa käsiteltäviä asioita. Kaikissa mainituissa tehtävissä olisi tärkeää saada tietoja muissa EU-valtioissa annetuista tuomioista ja siten ECRIS-TCN -järjestelmän kautta saatavilla olevista tiedoista.

Tällä hetkellä Maahanmuuttoviraston tekemä tutkinta rajoittuu suurelta osin vain kansallisiin rekistereihin ja siten vain Suomessa todettuihin rikoksiin. Eri henkilötietojen käyttäminen rikosten tekemisen yhteydessä ulkomailla on melko yleistä ja tämän ilmiön tutkiminen ja esille saaminen ei ole nykyisellään Maahanmuuttoviraston selvittämiskeinovalikoimassa. Ulkomailla tehdyistä rikoksista ja saaduista rangaistuksista saadaan tietoa vain, jos hakija itse siitä hakemuksensa yhteydessä avoimesti kertoo. Näitä tapauksia tulee eteen hyvin harvoin. Ulkomailla tehtyjen rikosten esille tuleminen ei voi olla vain hakijan itsensä ilmoituksen varassa, varsinkin jos ECRIS-TCN -järjestelmän kautta olisi mahdollista selvittää mahdolliset rikokset ja rangaistukset sekä rikosentekijän mahdollisesti aiemmin käyttämät henkilöllisyydet.

Maahanmuuttovirastolla ei siis tällä hetkellä ole mahdollisuutta saada rekistereistä tietoja hakija-asiakkaidensa ulkomailla saaduista rikostuomioista tai sakoista. Näin on myös tilanteissa, joissa Maahanmuuttovirasto on saanut vihjetiedon ulkomailla saaduista tuomioista. Tällaisten vihjeiden vahvistaminen ei siis tällä hetkellä ole virastolle pääsääntöisesti mahdollista.

Ottaen huomioon henkilöiden edelleenliikkuminen EU:n alueella, on olemassa todellinen riski sille, että hakijoiden joukossa on muissa maissa tuomittuja henkilöitä, mutta Maahanmuuttovirasto ei saa tietoa näistä tuomioista päätöksentekoaan varten. Tämä voi johtaa sellaisten henkilöiden oleskeluluvan, kansainvälisen suojeluaseman tai kansalaisuuden saamiseen, jotka eivät täyty laissa asetettuja edellytyksiä.

ECRIS-TCN -asetuksen 7 artiklan 1 kohdassa on luettelo käyttötarkoituksista, joissa keskusviranomaiselle mahdollistetaan ECRIS-TCN:n käyttö. Luettelossa yhtenä mahdollisena käyttötarkoituksena mainitaan ECRIS-TCN:n käyttö viisumimenettelyissä, menettelyissä kansalaisuuden saamiseksi sekä maahanmuuttomenettelyissä, mukaan lukien turvapaikkamenettelyt. Järjestelmän käyttö luettelossa mainituissa tarkoituksissa on mahdollista, jos siitä on säädetty kansallisessa lainsäädännössä.

Mietinnössä esitetään osaan asetuksen 7 artiklan 1 kohdassa olevassa luettelossa mainittuihin käyttötarkoituksiin ECRIS-TCN:n käytön mahdollistavia säännöksiä, mutta ei Maahanmuuttoviraston tehtäviin liittyvää ECRIS-TCN:n käyttöä mahdollistavaa säännöstä.

Tätä on perusteltu muun muassa sillä, että ECRIS-TCN:n käyttö sellaisiin käyttötarkoituksiin, joissa ECRIS-puitepäätös tai muu EU-sääntely ei velvoita ECRIS-yhteistyössä pyytämään rikosrekisteritietoja toisesta jäsenvaltiosta taikka tehdyn pyynnön nojalla rikosrekisteritietojen luovuttamiseen Suomeen, aiheuttaisi perusteetonta hallinnollista taakkaa, koska varsinaisia rikosrekisteritietoja ei kuitenkaan todennäköisesti saataisi toisesta jäsenvaltiosta.

Hieman epäselväksi kuitenkin jäävät ne perusteet, joilla ECRIS-TCN:n käytön mahdollistavat käyttötarkoitukset on valittu ja onko esimerkiksi nyt ehdotettavaan lainsäädäntöön esitettävissä tarkoituksissa helpompaa saada rikosrekisteritietoja toiselta jäsenvaltiolta kuin olisi kansalaisuus- ja maahanmuuttomenettelyissä.

Maahanmuuttovirastolla on lupaprosesseissaan merkittäviä sisäisen turvallisuuden varmistamiseen liittyviä tiedontarpeita ECRIS-TCN -tietoihin ja asetukset mahdollistaisi järjestelmän käytön näissä tarkoituksissa. Kuitenkaan EU-rikosrekisterilakiin ei ole esitetty muutosta, joka mahdollistaisi Maahanmuuttovirastolle näiden tietojen saamisen. Näin ollen yllä mainitut perustelut huomioiden Maahanmuuttovirasto esittää, että EU-rikosrekisterilain uuteen 3 a lukuun lisättäisiin pykälä, joka mahdollistaisi Oikeusrekisterikeskukselle ECRIS-TCN:n käytön Maahanmuuttoviraston pyynnöstä menettelyissä kansalaisuuden saamiseksi sekä maahanmuuttomenettelyissä, mukaan lukien turvapaikkamenettelyt.

Viiman Santtu
Maahanmuuttovirasto